

VOLT EGYSZER EGY FORRADALOM

avagy KÖZÖS LÓNAK HIG A LEVE'

(A Temesváron szolgálatot teljesítő váradi kiskatona áll a bihari lájkokra igyekvő személyvonat ablakában, cigarettázik, a keze remeg. Két hónappal kitolták a leszerelés időpontját. "Elege van mindenből...")

Romániában az 1989. december 10-án kirobbant eseményeket büszkén, nem kevés pátozzsal nevezik forradalomnak. Ha az események intenzitását, a benne résztvevő tömegek létszámát tekintjük, az 1859-ben kikiáltott, 1877-ben politikailag is függetlenné vált ország leggrandiózusabb társadalmi megmozdulásával állunk szemben. A különálló fejedelemségeknek számító Moldovában és Havasalföldre az 1848-as európai vihar néhány fuvallata ért csak el, bár a havasalföldi megmozdulások nem egy szervezője a párizsi forradalomban is részt vett, előzőleg. Ennek ellenére a román 48-as mozgalom leltárában mindössze egy iasi nagygyűlés, az olténiai Izlazban megfogalmazott kiáltvány, egy három hónapig élő, puccskísérletektől veszélyeztetett kormány, s egy a bukaresti tüzoltók, s a török intervenciós sereg közti fegyveres csetepaté kerülhetett be.

A XX. század nagy kelet-európai illúziója a szocializmus román változata, a dáko-román nemzet sokézeréves forradalmi harcának gyümölcsévé nyilvánította Erdély Romániához csatolását is a trianoni békeszerződések nyomán. A maga nemében egyedi fordulatot, Románia 1944-es kiugrását a fasiszta koalícióból, szintén forradalmi aktusnak minősítették, a történelmet politikai öngazolások gyurmájának tekintő, önmaguk szobrát alakító állampártvezérek. A hatvanas évek végétől a tavaly decemberi eseményekig pedig, a permanens forradalom címkéjével próbálták a társadalom állóvizét román Niagarának álcázni. Dühöngött hát a műszaki forradalom, minden ellenvéleményt ellenforradalmi szabotázsnek nyilvánítva, míg a drága importgépek felszereletlenül rozsdásodtak a gyárudvaruk egy eldugott zugában és gombamód szaporodtak a legmagasabb főnöki utasításra épített üzemszörnyetegek az ipari fejlődés, a románzszenialitás bizonyítékaiként. A haragság diadalaként statisztikai győzelmeket aratott az agrárforradalom a fönkretett mezőkön emelt, ideológiai barikádokon. Látványosan unalmas és bornírt tömegakciókat szerveztek a kulturális forradalom műveletlen komisszárjai, míg írni--olvasni alig tudó akademikusok és száműzetésbe vagy öngyilkosságba hajszolt zsenik fémjelzték a román kultúra "soha nem látott fejlődését". és ezekben a csodálatos folyamatokban néhány közismertté vált értelmiségi és ismeretlen elszigetelt lázadó kivételével földművestől a miniszterig, paptól az illegalitásbeli kommunistáig mindenki részt vett. Az eredmény? A kelet-európai lálélés-mítoszok misztikus tárháza az öngazolás 20.000.000 változatával gazdagodott.

Hinek kellett jönnie, hogy a tömeges részvételt tömeges undorrá, majd felháborodássá változton? A közismert belső okon kívül, nyilván az utolsónak maradás szégyene. (Nem véletlen, hogy a tömeges szégyenérzet az ellenkezőjébe csapott át: "Keleten mi vagyunk az egyetlen ország, mely célul tűzte felszabadulását a kommunizmus, és az idegen uralom alól, s azt vérünkkel szenteltük meg. Mi nyitottunk perspektívát a szovjet tankokon exportált szocializmustól fulladozó többi népnek." in "Oblio" 1990. április 7., Lucian Stancu cíkke.) A lengyel, szovjet, magyar, német, cseh, bolgár példa esélyt kínált a változásra. A totális reménytelenségben felcsillant a remény. A permanens és totális forradalom országában kitört egy mondhatnánk

lokális, megyei "forradalom". Ahogy néhány a helyzetet jól ismerő szakértő előre sejtette, annyi vér folyt, amennyi a II. világháború óta sehol Kelet-Európában.

Négy hónap telt el azóta, s mint a marosvásárhelyi összejutások mutatják senki sem garantálja az erőszakos cselekmények megszűnését. A megkezdett út pedig, egy most még beláthatatlan alagútba torkollott. Az eseményekben részt vevők egyre gyakrabban teszik fel a kérdést, forradalom volt-e az, amiben részt vettek? Mind többen beszélnek puccsról, aminek a sikere nélkül a temesváriak vére hiába folyt volna. Nyílt célzások hangzanak el a KGB szerepéről, arról hogy Gorbacsov és Bush máltai találkozásán kondították meg Ceausescu fölött a vészharangot. A két hete tüntető bukaresti diákok leggyakoribb jelszava: "Ellopták a forradalmunkat." A temesvári események jelképévé vált Tőkés Lászlóról pedig gyűlölködő, az egykori Szekuritáé által is hangoztatott, értetlenkedő, sőt cinikus vélemények jelennek meg a román lapokban. Néhány példa: A kolozsvári "Atlas" című lapban, "Itt a pap, ... hol a pap"² címmel jelent meg cikk, amelyben szemére vetik Tőkésnek, hogy politizál, lelkesz létére. (Ugyanezt tette az egykori Vallásügyi Államtitkárság és a Szekuritáé is.) Gúnyosan "misszionáriusnak" titulálva felróják neki, hogy nem azért ment Bush-hoz, hogy "meggyóntassa", hanem azért hogy Románia érdekeivel ellentétben "politizáljon". A bukaresti "Expres" 1990. 9. számában Ion Cristoiu, "Az illúziók vége" című, a marosvásárhelyi zavargásokkal foglalkozó objektív hangvételű cikkében olvashatjuk a románság és magyarság ellentétes érdekeire célozva: "... ha tudtuk volna, elkerülhettük volna, azt az óriási kiábrándulást, amit Tőkés László lelkesz okoz, akit majdhogynem a románság vezetőjévé akartunk kikiáltani, elfelejtve, hogy ő mégiscsak magyar, s ebben a minőségében természetes, hogy a magyar közösségért harcoljon..."

A forradalom marxista--leninista értelmezése, -- ma már biztonsággal állíthatjuk -- lejáratta a társadalom megváltoztatására tett kísérleteket. De mit is jelent a forradalom? Eredeti értelme szerint a "revolúció" a bolygók egy adott pontból kiinduló, s ugyanoda visszatérő pályáját jelentette. Az angol polgári forradalom óta kezdik a társadalom megváltoztatására tett erőszakos kísérleteket, revolúciónak, forradalomnak nevezni. Ha ez utóbbi értelmezés szemszögéből vizsgáljuk a romániai permanens "forradalmakat" és a temesvári eseményekkel megindult történéseket megállapíthatjuk, hogy teljes mértékben fedik, a fogalom eredeti tartalmát. Az említett műszaki, agrár és kulturális "forradalmak" erőszakosan és türelmetlenül akarták megváltoztatni a "maradinak" minősített társadalmat, egy "szent cél", a "kommunizmus aranycsúcsainak meghódítása" érdekében. A decemberi "forradalom, a megelőző forradalmaktól" béklyóbavert társadalmat akarta és akarja megváltoztatni, szintén türelmetlen és erőszakos eszközökkel, szintén egy "szent cél", ezúttal a "demokrácia" megvalósításának érdekében. A kérdés csak az, hogy ki mit hisz, érez demokráciának? (Azért hit és érzelem összefüggéseiben tárgyalom a kérdést, mert ma az érzelmi megközelítés a legelterjedtebb Romániában.)

A fenti kérdés megválaszolását keresve eljutunk a demokratikus hagyományok történelmi hiányához, a dezinformáltság tragédiáihoz, a manipuláltság és a manipulálás tudatos és öntudatlan megtestesüléseihez. Iliescu úr a demokráciát féltve a "túlzó" magyar követelésektől, már két hónappal a véres marosvásárhelyi történések előtt figyelmeztetett, (fenyegetett?) a feszültségek elfajulásának lehetőségére. A Vatra szervezet nyíltan fenyegetőzött azzal, hogy a mócok (Nyugati Kárpátokban élő románok) megtorolják majd a magyarok "hangoskodását", nyilván a XVIII. századi móc parasztlázadásra célozva, amikor Brádtól Enyedig pusztították tüzzel-vassal a magyarokat és településeiket az egyébként sok jogos követelés megtagadásától felhergelt, a szervezett védekezés hiányától vérszemet kapó

románok. Az erdélyi magyarság szerint demokrácia ott van, ahol garantálják a deklarált egyenlőség gyakorlati feltételeit. A románság nagyrészt körültekintően, sok évtizede táplált hazugságok gátolják a magyarság igényeinek megértésében, akceptálásában. A már említett Lucian Stancu szerint a marosvásárhelyi magyar diákok antidemokratikus követelésekkel léptek fel amikor a "román állam pénzén magyar egyetem létrehozását" igényelték. Ugyancsak antidemokratikus az a követelés, hogy az egyetemi tanácsot a paritás elve alapján válasszák, mivelhogy "kisebbségi csoportról" van szó. Milyen gondolkodásmódot tükröznek az abszurd kijelentések? Az egyik a Ceausescu által is kedvelt nagyromán megközelítés, amely szerint az ország kisebbségek lakta részein sem képviselhetik magukat nagyobb számban a kisebbségiéknél, mint az országos arány. A másik az "ősi román föld" szimbólumába foglalt megrögzöttség. Ez a rögeszme egyszerűen nem hajlandó tudomást venni arról, hogy nemzetiségek élnek Erdélyben. Vákhitének fenntartására nem riad vissza statisztika és történelemhamisítástól, sőt más népek folklórjának kisajátításától sem. Ebbe tartozik az a közmegebecsülésnek örvendő felfogás is, miszerint a magyarság csak ideiglenesen megtört idegen test a Nagy Szent Román Anyaföldben. A munkájáért kapott pénz és kenyér nem jog, hanem kegyelem függvénye. Különösen akkor, ha már a kenyér és pénz nemzeti vonásait is ki tudják mutatni a beavatott szakértők. Ami pedig az egyetemet illeti, nemcsak az baj ha "román pénzen" akarják működtetni. Kolozsvári román "demokraták" nyilatkozták, hogy a magyar vagy nyugati tőkével beindított magyar egyetem a román színvonala fölé emelkedne, s az újabb feszültségeket okozna. A leghelyesebb ha semmilyen pénzből, semmilyen egyetemet nem finanszíroznak.

Egyetlenegy, a magyarságot hibáztató cikk sem felejt el hangoztatni, hogy a román-magyar testvériség lelkes támogatója. A népnél maradván a nagyobbik és elsőszülött testvér természetesen a román, aki a magyar kisöcsit kioktatja, irányítja, neveli, ha jónak látja fenekére ver, megszabja mikor kivel játszon, kivel barátkozhat és kivel nem. Felelőséggel senkinek nem tartozik, hiszen a Nagyobbik Testvér mióta világ a világ felelős a kisöcsi magatartásáért. Hogy az, esetleg belepusztulhat a nevelési módszerekbe, a decemberi eseményekig részben nyílt, részben rejtjelezett célja is volt a Nagy Testvérnek.

A román újságok nagy része, amikor igazságtalanságokról, antidemokratikus fejleményekről ír Erdellyel kapcsolatban, minden esetben a magyarok "visszaéléseit" érti ezalatt. Támadják a tévét, amiért nem deríti ki az "igazságot" a Székelyföldön román milicistákkal szemben elkövetett atrocitásokról. A magyarok iránti elfogultsággal vádolják a román tévét mert nem követték a marosvásárhelyi eseményeket, utólag pedig, állítólag csak a románok tetteire reflektált. Támadják Iliescut mert a nyugalomra felszólító nyilatkozatában magyarbarátnak mutatkozott volna. Tényleg, miért nem közvetítette a román televízió a marosvásárhelyi eseményeket, és úgy általában semmit, ami a valóságos feszültségekre utal. Pusztán régi, a december előtti időkből fennmaradt beidegződésről van szó, "amit nehéz magyarázni, arról jobb hallgatni"? Az ok nagyon egyszerű és kézenfekvő. A Román tévénél is nagyrészt szakemberek dolgoznak, akik tudnak néhány alapvető dolgot. A kamera rögzít, dokumentum és tanú egyszerre. Már pedig Marosvásárhelyen épp tanúkra nem volt szükség. Miért nem reagált a kormány a feszültség növekedéséről küldött üzenetekre? Miért nem küldte a helyszínre munkatársait sem a rádió, sem a tévé, sem a bukaresti újságok? A magyarázat csak az lehet, hogy tudták mi készül és mi történik. Tudomásuk volt a magyarok megfélemlítésére, "megzabolázására" tervezett akcióról és helyeselték azt. "Egy megfélemlített népcsoport képviselőivel, ha még lesznek a progrom után, könnyű majd a tárgyalás" -- gondolhatták. Nem számítottak arra, hogy a magyarság a legyávázott, semmibe vet cigánysággal

összefogva megszervezi sorait, ellenáll és kiszorítja a városból a felbűsített, hazugságokkal megtévesztett parasztokat. A "felháborodott románok" nem a tösgyökeres marosvásárhelyiek, hanem a néhány éve betelepített, románságból élő, s azzal visszaélő kolonista csoport. Nem számítottak a külföldi sajtó tömeges jelenlétére sem. Talán ezért nem merték bevetni a románsággal szimpatizáló hadsereget a magyarság ellen. Utólag több katonatiszt nyilatkozott felháborodva a román sajtóban. Például a bukaresti "Phoenix" 1990. április 2-i számában két katonatiszt fájjalja, hogy nem kaptak parancsot, "az események megakadályozására". A magyarok pedig felháborítóan viselkedtek, megállítottak katonákat szállító teherautókat és átvizsgálták, leköptek katonatiszteket az utcán, néhányukat "majdnem megverték". Ezek a tisztek azt is fájjalják, hogy arról nem beszél a sajtó, hogy a Vatra székházát is kifosztották s szétverték, nemcsak a magyarokét. Arra számítottak, hogyha nincsenek tanúk és dokumentumok a román hírközlő szervek úgy manipulálják az anyagot, hogy a "román nemzeti érdek" ne szenvedjen csorbát. Azt a kérdést is felteszik a román sajtóban, hogy miért nem foglalkozik a tévé a Székelyföldről menekülők ügyével? (Hogy valamelyik lap riporterei foglalkozzanak a kérdéssel, mintha fel sem merülne bennük.) Nyilván ez utóbbival sem foglalkozhatnak, mert akkor kiderülne, hogy a megölt milicisták legalább fele magyar, hogy azok a románok menekülnek el, akik pár hónappal ezelőtt, még azzal dicsekedtek, hogy személyesen Elena Ceausescutól kapták a "missziót" a letelepedésre, a székelység elrománosításának elősegítésére. Valóban lehetetlen helyzetbe kerültek a hírközlő szervek, mert általános támadások érik, az úgynevezett igazság elhallgatása miatt, viszont a "román igazságot" nem vállalhatják fel egyértelműen, mert a nemzetközi közvélemény előtt saját maguk ellen szolgáltatnának bizonyítékokat.

Mindenki a "forradalmat" félti, természetesen más-más szempontból. Az eseményeket elindító temesváriak ló pontos felhívást fogalmaztak, amit a hírközlő szervek sokáig nem vagy csak részleteiben ismertettek. A felhívás követeléseinek támogatására tüntetnek két hete a bukaresti diákok. A temesváriak és minden szabadságot szerető erő attól tart, hogy a latinofil erők a revolúciót eredeti jelentése szerint értelmezik. Félnek nehogy visszaérkezzen a társadalom bolygója a kiindulási ponthoz. A bűnösök egy része ugyanis szabad. Azok akik, beismerve bűnösségüket bűnbánatot tartottak, rég megbánták elhamarkodott lépésüket. észrevették, hogy volt barátaik a Szekuritátén, Rendőrségen, vállalatok élén visszakerültek a helyükre. A katonaság, mint az a decemberi események alkalmával is bebizonyosodott arra fordítja fegyverét, amerre parancsolják. A parancsolók, szintén a régiek.

Igaz, a temesvári felhíváshoz 3.000.000 ember csatlakozott. Szép teljesítmény, de ez még csak a lakosság 1/7-e. S tagadhatatlan, hogy csak Erdély forrong, és a főváros. Moldva, Olténia, Munténia hallgat.

(Magam előtt látom a temesvári kiskatonát. Belelőtt a tömegbe, mert halántékán érezte tisztjének pisztolyát. Ugyanaz a tiszt a Szekuritáte elleni harcokban, az első sorba küldte mondván, neki még nincs családja és gyerekei. A kiskatona pár hét alatt évtizedeket öregedett. Nem valószínű, hogy valaha családja és gyerekei lesznek. Nem lesz indoka, amivel másokat ölni kényszeríthetne. Nem lesz oka gyáván hátul meglapulni. Ő egyáltalán nem lesz, mert már nincs. Nincs ereje megszervezni a jövőjét. Idege még nem mondták fel annyira a szolgálatot, hogy ereje legyen a semmibe menekülni. Ha az eseményekről kérdelek legyint, s kesernyésen visszakérdez: Forradalom? Volt egyszer, hol nem volt...)

1. Vö. "A közös lónak túrók a háta" és az "Olcsó húsnak hig a leve" közmondásokkal.
2. Vö. "Itt a piros, hol a piros" elnevezésű játékkal.